

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 17.02.2005
KOM(2005) 50 lõplik

**KOMISJONI ARUANNE
EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE**

banaanituru ühise korralduse toimimise kohta

SISUKORD

Sissejuhatus	3
1. Banaanide ühise turukorralduse struktuur ja rakendamine	3
1.1. Tootjaorganisatsioonid	3
1.2. Tasandustoetus	3
1.3. Struktuurimeetmed	4
1.4. Kauplemine kolmandate riikidega	5
1.4.1. Impordikord (EL-15)	5
1.4.2. Litsentsi kasutamine ja ettevõtjad (EL-15)	6
1.4.3. Laienemisest tingitud üleminekumeetmed (EU-10)	6
1.4.4. Läbirääkimised GATT-i artiklite XXIV.6 ja XXVIII alusel	7
2. Tavapärastele AKV banaanitarnijatele antava toetuse eriraamistik	7
3. Turusuundumused	7
3.1. Tarned ühenduse turule	7
3.1.1. EL-i toodang	7
3.1.2. EL-i import	7
3.1.3. Hinnad	8

SISSEJUHATUS

Nõukogu määruse (EMÜ) nr 404/93 (banaanituru ühise korralduse kohta)¹ artiklis 32 on ette nähtud, et hiljemalt 31. detsembriks 2004 esitab komisjon Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande banaanide ühise turukorralduse toimimise kohta. Käesolevas faktiaruandes esitatakse ülevaade banaanide ühise turukorralduse toimimisest alates 1999. aastast.

Praegu tegeldakse ühise turukorralduse rakendamise põhjaliku hindamisega alates 1993. aastast ning hinnang peaks valmima 2005. aasta teises kvartalis. Samaaegselt on komisjon astunud läbirääkimistesse GATT-i artikli XXVIII alusel, et kehtestada hiljemalt 1. jaanuarist 2006 banaanide impordi suhtes üksnes tariifil põhinev kord.

Hindamise tulemustele tuginedes süvendab komisjon arutelusid oma institutsiooniliste, majandus- ja sotsiaalpartneritega ühise turukorralduse võimaliku parendamise üle. Nimetatud arutelu järel võib Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitada asjakohased ettepanekud.

1. BANAANIDE ÜHISE TURUKORRALDUSE STRUKTUUR JA RAKENDAMINE

Banaanide ühine turukorraldus kehtestati nõukogu määrusega (EMÜ) nr 404/93,² mis võeti vastu 17. veebruaril 1993, ühe osana ühtse turu loomisest. See hõlmab ühiseid kvaliteedistandardeid ning turustusnorme, tootjaorganisatsioone, abi ühenduse tootjatele ja kauplemist kolmandate riikidega. Banaanide ühine turukorraldus on aastate jooksul läbi teinud mitmeid muudatusi, eriti 1998. ja 2001. aastal, eelkõige impordikorra suhtes.

1.1. Tootjaorganisatsioonid

21 olemasolevat tootjaorganisatsiooni ühendavad kõik ühenduse banaanitootjad ning jagunevad järgmiselt:

Kanaari saared	5
Guadeloupe	2
Martinique	4
Madeira	2
Assoorid	5
Algarve	1
Kreeta	1
Lakoonia	1
[Küpros	1, loomisel].

Organisatsiooni miinimumsuurus, lähtudes tootjate arvust ning turustatud banaanide kogustest, varieerub sõltuvalt tootmispiirkonna tootmisstruktuurist.

1.2. Tasandustoetus

Tasandustoetus arvutatakse järgmiste summade vahe põhjal:

¹ EÜT L 47, 25.2.1993, lk 1. Artiklit on muudetud nõukogu määrusega (EÜ) nr 1637/98 (EÜT L 120, 28.7.1998, lk 28).

² EÜT L 47, 25.2.1993, lk 1. Määrust on viimati muudetud 2003. aasta ühinemisaktiga.

- ühenduses toodetud ja turustatud banaanide „kindlasummaline võrdlustulu“ ja
- ühenduses toodetud ja turustatud banaanide eest igal aastal ühenduse turul saadud „keskmine tootmistulu“.

Algne kindlasummaline võrdlustulu määrati kindlaks pakkimishoonest väljaviimise etapil, lähtudes teabest 1991. aastal registreeritud keskmiste hindade kohta. Järgnevalt tõsteti seda 1998. aastal 5% ja alates 1999. aastast kuni 8% põllumajandusnõukogu kohtumise tulemusena 1998. aasta juunis. Praegune tase on 64.03 eurot 100 kilogrammi kohta.

Ühenduse banaanide tasandustoetuse kavaga hõlmatud abikõlblik maksimumkogus on 867 500 tonni. Nimetatud maksimumkogus jaotatakse ühenduse kõigi tootmispiirkondade vahel järgmiselt:

Kanaari saared	420 000 t
Guadeloupe	150 000 t
Martinique	219 000 t
Madeira, Assoorid ja Algarve	50 000 t
Kreeta ja Lakoonia	15 000 t
Küpros	13 500 t

2001. aastal kehtestas nõukogu sätte,³ mis andis liikmesriikidele õiguse mitte anda tasandustoetust banaanitoodangule, mis saadakse uutest istandustest. Nimetatud sätet võib kohaldada, kui liikmesriik leiab, et toetuse saamine võib ohustada tootmispiirkondade säästvat arengut, eelkõige keskkonna säilitamist, pinnase ja iseloomulike maastikuvormide kaitset. Komisjoni 31. mai 2002. aasta otsusega⁴ lubati Hispaanial kehtestada ajutine meede, millega jäetakse tasandustoetusest välja 1. juunil 2002 või pärast seda istutatud uutest banaanistandustest pärinevad turustatud tooted.

EL-i tasandustoetuse eelarvekulud sõltuvad ühenduse tootjate saadud turuhindade arengust ja antud aastal turustatud kogustest. Iga-aastased keskmised kulud ajavahemikul 1999–2003 ulatuvad 249 miljoni euron.

Tootmispiirkondadele on antud täiendavat abi, kui nende keskmine tootmistulu on olnud vähemalt 10% madalam kui ühenduse keskmine tootmistulu. Et edendada ühenduse tootjate turusuunitlusega lähenemisviisi, on täiendava abi suurus üldjoontes pöördvõrdeline vahega piirkondliku ja ühenduse hinna vahel.

Sisekorra toimimise ja tasuvuse üksikasjalik hindamine, kaasa arvatud võimalikud puudujäägid selle kohaldamises, viiakse läbi praegu toimuva ühise turukorralduse hindamise raames.

Üksikasjalikud andmed tasandustoetuse „põhiosa“ ja täiendava toetuse summade kohta ning eelarvekulude kohta aastatel 1999–2003 on toodud I lisas.

1.3. Struktuurimeetmed

Banaanitootjatel on õigus saada ka struktuuriabi maaelu arengu meetmete raames, mida üldjuhul kohaldatakse erinevate toodete suhtes ja rahastatakse Põllumajanduse Arendus- ja

³ Nõukogu määrus (EÜ) nr 2587/2001 (EÜT L 345, 19.12.2001, lk 13).

⁴ Komisjoni otsus 2002/414/EÜ (EÜT L 148, 6.6.2002, lk 28).

Tagatisfondi (EAGGF) kaudu. Nimetatud toetuse õiguslikuks aluseks on nõukogu määrus (EÜ) nr 1257/1999.⁵

Banaanide puhul kohaldatakse kolme liiki maaelu arengu meetmeid: investeeringud põllumajandusettevõttesse, põllumajandustoodete tootmise ja turustamise parandamine ning põllumajanduse keskkonnameetmed. Sellised meetmed lisati tootmispiirkondade rakenduskavadesse. Hindamise käigus analüüsitakse eraldi ühenduse abi erinevate vahendite koostoimet banaanisektoris.

1.4. Kauplemine kolmandate riikidega

1.4.1. Impordikord (EL-15)

Impordikorras toimus aastatel 1998 ja 2001 kaks märkimisväärset muudatust.

1998. aasta reform sätestati nõukogu 28. juuli 1998. aasta määrusega (EÜ) nr 1637/98⁶ ja rakendati komisjoni 28.oktoobri 1998. aasta määrusega nr 2362/98.⁷ Muudetud kord jõustus 1. jaanuaril 1999. Ettevõtjate jaotamine kategooria ja tegevuse põhjal jäeti kõrvale ja asendati ühe jaotusega „senised ettevõtjad“ ja „uued ettevõtjad“. Uutel ettevõtjatel oli juurdepääs suuremale osale tariifikvoodist – 8% algse 3,5% asemel. Seniste ettevõtjate toetused määrati kindlaks viimase „tegeliku impordi“ põhjal, st vabasse ringlusse laskmise ja imporditollide maksmise põhjal. Litsentsi võis kasutada nii dollaribanaanide kui ka AKV banaanide impordimisel („ühe poti“ põhimõte).

2001. aasta jaanuaris otsustas nõukogu, et üksnes tariifil põhinev impordikord tuleb kehtestada hiljemalt 2006. aasta jaanuarist.⁸ Praegu rakendatakse jätkuvalt alates 1. juulist 2001 EL-i ning Ameerika Ühendriikide ja Ecuadori vahel 2001. aasta aprillis sõlmitud kokkulepete alusel ajutist impordilitsentside korda. Loobumisotsused GATT-i artiklitest I ja XIII, mis saavutati 2001. aasta novembris, on võimaldanud reserveerida C-kvooti (750 000 tonni) AKV riikidele ning kohaldada kolme tariifikvoodi A/B ja C raames imporditud AKV banaanide suhtes tollimaksu nullmäära. Sel põhjusel muudeti ühist turukorraldust nõukogu 25. jaanuari 2001. aasta määrusega (EÜ) nr 216/2001 ja 19. detsembri 2001. aasta määrusega (EÜ) nr 2587/2001.⁹ Rakenduseeskirjad võeti vastu komisjoni 7. mai 2001. aasta määrusega nr 896/2001.¹⁰

Kohaldatakse kolme järgmist tariifikvooti:

- A-kvoot: 2 200 000 tonni seotud tollimaksumääraga 75 eurot tonni kohta (0 eurot AKV banaanide puhul),
- B-kvoot (autonoomne tariifikvoot): 453 000 tonni tariifiga 75 eurot tonni kohta (0 eurot AKV banaanide puhul),
- C-kvoot: 750 000 tonni tariifiga 0 eurot tonni kohta (reserveeritud AKV banaanidele).

⁵ EÜT L 160, 26.6.1999, lk 80. Määrust on viimati muudetud määrusega (EÜ) nr 583/2004 (ELT L 91, 30.3.2004, lk 1).

⁶ EÜT L 120, 28.7.1998, lk 28.

⁷ ELT L 293, 31.10.2004, lk 32. Määrust on viimati muudetud määrusega (EÜ) nr 1632/2000 (EÜT L 187, 26.7.2000, lk 27).

⁸ Määrus (EÜ) nr 216/2001 (EÜT L 31, 2.2.2001, lk 2).

⁹ EÜT L 345, 29.12.2001, lk 13.

¹⁰ EÜT L 126, 8.5.2001, lk 6. Määrust on viimati muudetud määrusega (EÜ) nr 838/2004 (ELT L 127, 29.4.2004, lk 52).

A- ja B-kvoot on avatud igasuguse päritoluga banaanidele, C-kvoot on reserveeritud AKV riikidele. Kvooti ületava banaanimpordi puhul kohaldatakse tollimaksu 680 eurot tonni kohta ja AKV banaanide suhtes kohaldatakse tariifisoodustust 300 eurot tonni kohta.

83% A/B-kvoodi alusel saadaolevatest kogustest jagatakse „senistele ettevõtjatele“ ja 17% „uutele ettevõtjatele“. C-kvoodi raames on ülalnimetatud protsendimäärad vastavalt 89% ja 11%.

Seniste ettevõtjate impordilitsentside korda hallatakse ajalooliste võrdluste põhjal. Iga senise ettevõtja võrdluskogus määratakse kindlaks tema keskmise esmase impordi alusel aastatel 1994, 1995 ja 1996, mida võeti arvesse 1998. aasta puhul. Andmete ajakohastamiseks arvutatakse seniste ettevõtjate võrdluskogused aastateks 2004 ja 2005 impordilitsentside kasutamise alusel vastavalt aastatel 2002 ja 2003.

1.4.2. Litsentsi kasutamine ja ettevõtjad (EL-15)

Banaanide import ühendusse toimub registreeritud ettevõtjate taotlusel liikmesriikide poolt väljastatud impordilitsentside alusel. Litsentsid kehtivad kogu ühenduse piires.

Ajavahemikul 1999. aasta jaanuarist 2001. aasta juunini kasutati dollaribanaanidele saadaolevad litsentsid ära praktiliselt kogu ulatuses. Samas ei ole AKV tavatarnijatelt¹¹ pärit banaanilitsentse tervikuna ära kasutatud. 1999. aastal kasutasid senised ettevõtjad 88% neile saadaolevatest litsentsidest ja uued ettevõtjad ainult 36%. 2000. aastal olid need arvud vastavalt 84% ja 46%. Samal ajavahemikul registreeriti 625 senist ettevõtjat, samal ajal kui uute ettevõtjate arv kasvas püsivalt, tõustes 2001. aasta teisel poolel 1383ni.

2001. aastal, mis oli üleminekuaasta, kasutati litsentsid A/B-kvoodi puhul tervikuna ära. C-kvoodi puhul kasutati 86,6%. Täitmine paranes järgmistel aastatel. 2002. aastal kasutati litsentsid ära tervikuna A/B-kvoodi osas ja 95% ulatuses C-kvoodi osas. 2003. aastal kasutati kõik kvoodid ära 100% ulatuses.

Ajavahemikul 2001. aasta juulist 2003. aastani jäi seniste ettevõtjate arv üsna stabiilseks, nende koguarv 2003. aastal oli 174 (vastavalt 147 A/B-kvoodi ja 26 C-kvoodi ettevõtjat).

Sama ajavahemiku jooksul kasvas püsivalt uute ettevõtjate arv, eriti C-kvoodi raames. A/B-kvoodi raames tõusis uute ettevõtjate arv 188-lt 2001. aasta teisel poolel 220-le 2003. aastal. C-kvoodi raames tõusis see 37-lt 79-le.

1.4.3. Laienemisest tingitud üleminekumeetmed (EU-10)

Banaanide impordiks uutesse liikmesriikidesse ajavahemikuks 1. maist 31. detsembrini 2004 kehtestati täiendav kogus 300 000 tonni.¹² Aastaks 2005 on kehtestatud täiendav kogus 460 000 tonni.¹³

Täiendav kogus on määratud kindlaks üleminekuajaks. Seda hallatakse eraldi, kuid kasutades samu mehhanisme ja vahendeid nagu A/B- ja C-tariifikvootide puhul. See ei tohiks mingil moel määrata ette WTO läbirääkimiste tulemusi ja seda võib suurendada, kui nõudlus seda õigustab.

¹¹ 12 AKV riiki: Belize, Kamerun, Cape Verde, Côte d'Ivoire, Dominica, Grenada, Jamaica, Madagaskar, Somaalia, Saint Lucia, Saint Vincent, Suriname.

¹² Komisjoni määrus (EÜ) nr 838/2004 (ELT L 127, 29.4.2004, lk 52).

¹³ Komisjoni määrus (EÜ) nr 1892/2004 (ELT L 328, 30.10.2004, lk 50).

1.4.4. Läbirääkimised GATT-i artiklite XXIV.6 ja XXVIII alusel

19. jaanuaril 2004 teavitas EÜ WTO-d EÜ loendi tagasivõtmisest, kümne uue liikmesriigi loendite tagasivõtmisest ja EÜ loendi ajutisest kohaldamisest EL-25 suhtes kuni kompenseerivaid täpsustusi käsitlevate läbirääkimiste lõppemiseni, samuti EÜ valmisolekust astuda läbirääkimistesse kompenseerivate täpsustuste üle GATT-i artikli XXIV.6 alusel. 22. märtsil 2004 volitas nõukogu komisjoni pidama artikli XXIV.6 alusel läbirääkimisi ühenduse kaubanduspartneritega.

4. juunil 2004 volitas nõukogu komisjoni pidama artikli XXVIII alusel läbirääkimisi. 15. juulil 2004 teavitas komisjon WTO-d oma kavatsusest muuta banaane käsitlevaid kohustusi ühenduse GATT-i tariifis. Läbirääkimised algasid novembris.

2. TAVAPÄRASTELE AKV BANAANITARNIJATELE ANTAVA TOETUSE ERIRAAMISTIK

Konkurentsivõime küsimuste lahendamiseks on EÜ loonud tavapärastele AKV banaanitarnijatele antava toetuse eriraamistiku. 1999. aastal nõukogu 22. aprilli 1999. aasta määrusega (EÜ) nr 856/1999¹⁴ loodud toetuse eriraamistiku eesmärgiks on aidata tavapärastel AKV banaanitarnijatel kohaneda muutuva turuolukorraga. Eriraamistiku toetussummad aitavad abisaajatel riikidel parandada oma banaanisektori konkurentsivõimet ja toetada mitmekesistamist juhul, kui banaanisektori konkurentsivõime püsivalt ei parane.

Ajavahemikul 1999–2003 eraldati abisaajatele riikidele kokku 216,18 miljonit eurot. Suurimat toetust said Tuulepealsed saared,¹⁵ kellele eraldati nimetatud ajavahemikul 51% toetussummadest.

Komisjon esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule korrapäraselt aruandeid toetuse eriraamistiku rakendamise kohta.

3. TURUSUUNDUMUSED

3.1. Tarned ühenduse turule

Asjakohased graafikud on toodud 2. lisa.

3.1.1. EL-i toodang

EL-15 kogutoodang 754 tonni 2003. aastal moodustas ligikaudu 1% sama aasta maailmatoodangust (2. lisa, joonis 2)

Aastatel 1999–2003 kõikus EL-15 toodang 750 000 tonni piires ja suurenes üldkokkuvõttes 3,5%. Selle ajavahemiku jooksul oli toodangu areng liikmesriigiti erinev (2. lisa, joonis 3).

3.1.2. EL-i import

EL-15 turg tarbib 4 miljonit tonni banaane aastas, see number on kõikunud ja tõusis 5% võrra ajavahemikul 1999–2003. EL-15 riigid impordivad ligikaudu 82% oma turul tarbitavatest banaanidest, mis on 3,4 miljonit tonni (2003). Sellest kogusest 63% moodustavad Ladina-

¹⁴ EÜT L 108, 27.4.1999, lk 2.

¹⁵ Dominica, Grenada, Saint Lucia, Saint Vincent ja Grenadiinid.

Ameerikast pärit dollaribanaanid ja 19% AKV riikidest pärit banaanid. Ülejäänud 18%-line turuosa jääb ühenduse päritolu banaanidele (2. lisa, joonis 1).

Banaanide kolme erinevasse päritolu osa EL-i turul on läbi aastate olnud üsna stabiilne, kuid vaatamata sellele, et koguarvud märkimisväärselt ei muutu, on dollaribanaanide ja eriti AKV banaanide tarnijate impordistruktuur muutuv (2. lisa, joonis 6).

Dollaribanaanide tarnijate hulgas on alati olnud nelja suurima eksportija, Ecuadori, Costa Rica, Colombia ja Panama silmnähtav ülekaal: (97% kogu dollaribanaanide impordist), teised tarnijad on palju vähem mõjukad (2. lisa, joonised 4 ja 7).

AKV riikide hulgas on EL-i suunatud tarnete areng olnud tarnijate kaupa suuresti erinev. Kariibi mere piirkonna tarned EL-i on aastatel 1999–2003 kokku langenud 9,6% ja moodustavad praegu 36,8% kogu AKV riikide impordist. Langust on eriti märgata Tuulepealsete saarte puhul, kelle eksport EL-i on langenud 51,1%. Teisalt on Dominikaani Vabariigi eksport EL-i tõusnud samal ajavahemikul 159% ja moodustab praegu 14% AKV riikide näitajast (6% 1999. aastal). Aafrika AKV riikide, eriti Kameruni osa on ajavahemikul 1999 kuni 2003 tõusnud 83% ja moodustab praegu 37% AKV kogunäitajast (2. lisa, joonised 5 ja 8).

10 uuest liikmesriigist, kes liitusid EL-iga 2004. aasta mais, on suurim imporditur Poola. 2003. aastal olid 98% uute liikmesriikide poolt imporditud banaanidest dollaribanaanid. Suurim turuosa kuulub Ecuadorile (49%), järgnevad Colombia (21%), Panama (13%) ja Costa Rica (12%). Kariibi mere piirkonna päritolu banaanid sellel turul praktiliselt puuduvad. Aafrika AKV banaanide osa on 2% (2. lisa, joonis 9).

3.1.3. Hinnad

3.1.3.1. Roheliste banaanide hinnad

Banaanide CIF-impordihinnad tõusid 1999.–2003. aastal 8% ja 2003. aastal oli nende keskmiseks tasemeks (AKV ja dollaribanaanid) 598 eurot tonni kohta (2. lisa, joonised 10, 11, 12 ja 13).

3.1.3.2. Kollaste banaanide hinnad

Kollaste banaanide hulgihinnad EL-i turul on aastate jooksul kõikunud. Ajavahemikul 1999–2003 oli nende keskmiseks tasemeks 808 eurot tonni kohta (2. lisa, joonised 14 ja 15).

Banaanide CIF-hindade ja hulgihindade vahe oli aastatel 1999–2003 keskmiselt 28% AKV banaanide ja 55% dollaribanaanide puhul.

ANNEX I

Evolution of compensatory aid

(Quantities expressed in tonnes; value in EUR/t)

	PORTUGAL	FRANCE		SPAIN	GREECE	EU AVERAGE	Evolution
		MARTINIQUE	GUADELOUPE			WEIGHTED	in relation to previous year
1999	<i>Quantity</i>	21.770	258.501	83.508	362.188	3.336	729.304
Price at ex-packing shed stage (1)	277	284	231	415	516	343	
Aid	297	297	297	297	297	297	
Supplementary aid	49,9	29,9	84,5	-	-	22	
Total aid (2)	347	327	381	297	297	319	
Total (1) + (2)	624	610	612	712	813	662	
2000	<i>Quantity</i>	22.461	271.269	87.592	397.578	3.275	782.175
Price at ex-packing shed stage (1)	213	234	215	283	473	257	+7,2%
Aid	383	383	383	383	383	383	+29,0%
Supplementary aid	33,2	-	19,1	-	-	3	
Total aid (2)	416	383	402	383	383	386	
Total (1) + (2)	629	617	617	666	856	643	
2001	<i>Quantity</i>	20.682	233.716	89.042	420.919	2.909	767.268
Price at ex-packing shed stage (1)	250	358	364	359	487	357	+38,6%
Aid	284	284	284	284	284	284	-25,9%
Supplementary aid	80	-	-	-	-	2	
Total aid (2)	364	284	284	284	284	286	
Total (1) + (2)	614	642	648	642	770	642	
2002	<i>Quantity</i>	21.903	263.880	95.063	407.343	2.433	790.622
Price at ex-packing shed stage (1)	315	253	227	417	458	337	-5,5%
Aid	303	303	303	303	303	303	+6,9%
Supplementary aid	-	33	46	-	-	17	
Total aid (2)	303	337	349	303	303	320	
Total (1) + (2)	618	590	576	720	761	657	
2003	<i>Quantity</i>	21.382	243.706	85.517	400.941	2.670	754.216
Price at ex-packing shed stage (1)	321	207	209	460	447	346	+2,6%
Aid	295	295	295	295	295	295	-2,9%
Supplementary aid	-	52	52	-	-	23	
Total aid (2)	295	347	346	295	295	317	
Total (1) + (2)	615	554	555	754	742	663	

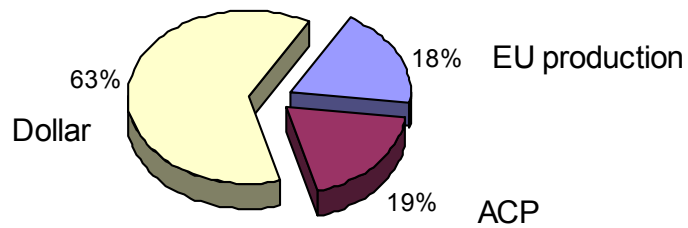
Budgetary cost of compensatory aid per commercial year

1999	232	Mio EUR
2000	302	Mio EUR
2001	219	Mio EUR
2002	253	Mio EUR
2003	239	Mio EUR

Source: Member state communications

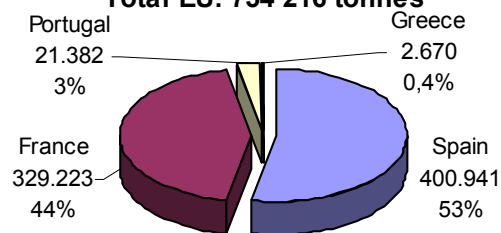
ANNEX 2

Figure 1. EU15 Banana Supply in 2003.

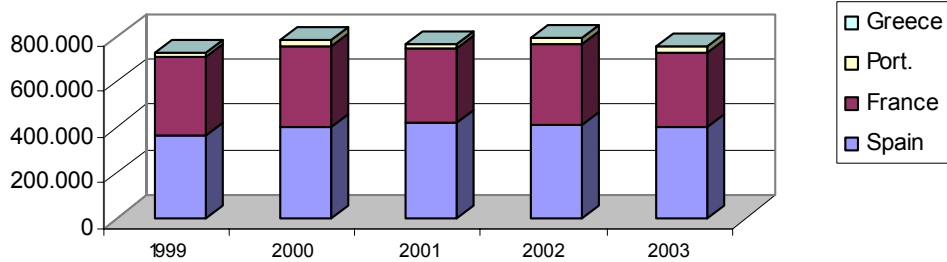
Source: Eurostat (NC code 08030019)

Figure 2. EU Banana Production in 2003 (tonnes)
Total EU: 754 216 tonnes

Source: Member States communications

Figure 3. EU banana production (tonnes).

Source: Member States communications

